

РЕМІСНИЧІ ПАЛАТИ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ДИЗАЙН-ОСВІТИ УКРАЇНИ

В статті обґрунтовується доцільність включення до національної системи неперервної дизайн-освіти Ремісничої палати України, як системоутворюючого елемента. Теоретичною базою для формування такої системи автор бачить доцільним використати принцип побудови складних систем за теорією об'єктно-орієнтованих методів проектування сформульованим Граді Буч: «Будь-яка складна система, що працює, є результатом розвитку простішої системи, що працювала... Складна система, спроектована «з нуля», ніколи не запрацює. Слід починати з працюючої простої системи». В матеріалі наводяться прості функціональні підсистеми на основі яких зможе ефективно працювати складна система української неперервної дизайн-освіти: дизайн-технологічна, дизайн-мистецька, етнодизайну, ергодизайну, що потребують обґрунтування і розробки.

Подано аналіз функцій сучасних Ремісничих палат європейських країн, в якому виявлено, що вони є органом самоврядування економіки, регулювання професійного навчання або керування професіями, проведення майстер-класів та курсів підвищення кваліфікації. Палати формують або узгоджують професійні стандарти та проекти освітніх програм для всіх рівнів професійної освіти. Навчання дорослих є невід'ємною частиною їх роботи та створення комісій по задачі учнівських і магістерських екзаменів. Наводяться відомості з історії Ремісничої палати на території Волині, яка працювала аналогічно до європейських.

Відзначено, що Ремісничі палати України можуть відіграти ключову роль в модернізації завершальної освітньої ланки – дизайн-освіти дорослих, як складової освіти впродовж життя. Створення дизайн-центрів при регіональних відділеннях Ремісничої палати дозволить їм займатися дизайн-освітою дорослих, підвищенням кваліфікації і перепідготовкою дизайнерів, враховуючи потреби регіонів. Такі дизайн-центри мали б тісний зв'язок із виробничою сферою, бізнесом, формальною й неформальною освітою та здійснювали корегуючу функцію між системою національної неперервної дизайн-освіти та соціально-економічними потребами регіонів країни.

Ключові слова: система, дизайн-освіта, функціональні підсистеми, ремісничі палати, освіта дорослих, системоутворюючий компонент.

Із швидкими соціально-економічними змінами, дизайн, як науково-практична творча діяльність, набуває все більшого значення в усіх сферах життя та виробництва. Розширення об'єкта та предмета дизайну у сучасних умовах змінює вимоги до дизайн-діяльності, кваліфікаційних ознак дизайнерів і відповідно потребує усвідомлення необхідності нових підходів до організації дизайн-освіти.

Мета статті – обґрунтувати потребу включення Ремісничої палати України в систему неперервної дизайн-освіти, як системоутворюючого компонента.

До цих пір в Україні не створена цілісна функціонуюча національна система неперервної дизайн-освіти, яка б відповідала сучасним соціальним і економічним запитам і швидко реагувала на нові виклики.

Робота такої системи повинна корегувати регіональними потребами бізнесу, суспільства. Для цього потрібна підсистема, яка охоплює всі регіони країни та є зв'язуючою ланкою між дизайн-освітою та ринком праці.

Проблеми формування неперервної дизайн-освіти України, досліджували Л. Кривецька, Л. Оршанський, В. Слабко, В. Тименко, В. Титаренко та ін. Аналізуючи роль Ремісничих палат у системі професійної освіти Німеччини, Кравець Ю. провів розвідки щодо підвищення кваліфікації фахівців з дизайну в системі неперервної дизайн-освіти Прусак В., в яких він виділяє важливу роль у підвищенні кваліфікації фахівців виробничим потужностям та дослідно-експериментальним базам промислових підприємств. Кравченко О. Л. розглядала історичні аспекти дуальної освіти в Європі. Більшість дослідників надають великого значення тісній кооперації системи існуючої дизайн-освіти з виробництвом, бізнесом, соціальними структурами. Але в дослідженнях не приділяється увага потенційним можливостям вже функціонуючої системи регіональних відділень Ремісничої палати України по налагодженні такої кооперації, яка б забезпечувала підвищення кваліфікації дизайнерів, сприяла розвитку системи освіти дорослих, як складової освіти продовж життя.

Без створення ефективної системи підготовки і перепідготовки фахівців з дизайну та ергономіки подальший розвиток національного дизайну є неможливий. Стратегічною основою цього напрямку робіт – це розроблення і реалізація заходів з безперервної дизайн-ергономічної освіти, найважливішим показником ефективності якої повинен стати чинник трансферу ідей проектної культури у всі рівні громадської свідомості [1, с. 149].

На думку дослідників В. Свірка, О. Бойчука, В. Голобородька, А. Рубцова така система має бути дворівневою. В якій перший рівень має забезпечувати оволодіння основами прикладної творчості та дизайнерської діяльності на рвані гімназій, ліцеїв, коледжів. На цьому рівні підрастаюче покоління оволодіватиме загальними знаннями щодо проблем матеріальної і проектно-художньої культури, генезису і розвитку її естетичної складової. Другий, професійний рівень дизайнерської освіти, передбачає цілеспрямовану підготовку фахівців, що безпосередньо працюють у сферах дизайнерської практики, науки, освіти. Це потребує створення стабільно функціонуючої системи підготовки і перепідготовки фахівців з дизайну та ергономіки на засадах впровадження загальнодержавної програми з освіти в галузі дизайну та ергономіки [1, с. 149].

Як вважає один із провідних теоретиків в області об'єктно-орієнтованих методів проектування Граді Буч, «будь-яка складна система, що працює, є результатом розвитку простішої системи, що працювала...

Складна система, спроектована «з нуля», ніколи не запрацює. Слід починати з працюючої простої системи». У процесі розвитку системи, об'єкти, що спочатку розглядалися як складні, стають елементарними, і з них будуються складніші системи [11, с. 14].

В Україні вже функціонує багатоступенева і безперервна система мистецької освіти всіх рівнів, яка створювалася упродовж десятиріч. Така система, на нашу думку, може бути основою для створення простої дизайн-мистецької підсистеми дизайн-освіти [3]. Також функціонує система дизайн-технологічної освіти (проекування і технологій) для загальноосвітніх шкіл, закладів професійної (професійно-технічної) освіти та передвищої і вищої дизайн-освіти.

Вважаємо, що складна українська неперервна система дизайн-освіти зможе гармонійно функціонувати на чотирьох простих функціональних підсистемах: дизайн-технологічній, дизайн-мистецькій, культуро-мистецькій з етнодизайну, виробничо-технологічній з ергодизайну, що потребують обґрунтування і розробки. Головною умовою цього є наступність, неперервність. Дизайн-технологічна підсистема – для закладів початкової, допрофільної, профільної, професійної (професійно-технічної) і передвищої освіти. Дизайн-мистецька для закладів початкової, допрофільної, профільної, професійної (професійно-технічної) і передвищої освіти. Культуро-мистецька з етнодизайну – для закладів вищої культурологічної, мистецької, педагогічної освіти. Виробничо-технологічна з ергодизайну – для закладів вищої технологічної, технічної, економічної освіти [10].

Для ефективного функціонування зазначеної системи до неї доцільно включити Ремісничу палату України, як ключовий компонент. У європейських країнах, робота таких палат має давню історію, яка пов'язана з підготовкою, перепідготовкою фахівців професійної освіти із числа як молодого так і старшого населення, котрих потребує ринок праці.

В. Г. Кремень наголошує, що важливою освітньою інновацією є модернізація завершальної освітньої ланки – освіти дорослих як складової освіти впродовж життя. Ефективність цієї ланки освіти дедалі помітніше впливає на інноваційний розвиток держави на трьох рівнях: індивідуальному, інституційному та суспільства загалом. І на рівні суспільства – розширюються вікові межі трудової діяльності, економічна активність населення, його добробут, зростає економіка, прогресує суспільство в цілому [6, с. 33].

Ремісничі і торгово-промислові палати європейських країн і України історично пов'язані з цеховим виробництвом. Ще в XII столітті у містах розвитку торгівлі з'явилися перші ремісничі гільдії. Вони створили модель навчання «учень - помічник – майстер» та регулювали ремісниче навчання як учня, такі майстра-ремісника [2, с. 9].

Сучасні ремісничі палати європейських країн, це працюючі системи, які беруть активну участь у професійній освіті різних рівнів: навчання, проведення кваліфікаційних екзаменів, формування системи професійних кваліфікацій. Регіональні представництва таких палат, в своїй діяльності враховують економічну ситуацію на територіях, які вони представляють та швидко реагують на соціально-економічні потреби.

У системі німецької професійно-технічної освіти ремісничі і торгово-промислові палати є ключовими компонентами.

Ремісничі палати Німеччини є провідною ланкою у структурі дуальної освіти, де вища освіта поєднана з професійно-технічною (професійною) освітою. Після випуску здобувачі отримують два дипломи: про здобуття вищої та професійно-технічної освіти, а також кваліфікаційний сертифікат після іспиту у Ремісничій чи Торгово-промисловій палаті [7].

Реміснича палата Лейпцига (Німеччина) є органом самоврядування економіки, виконуючи громадські обов'язки. До них відносяться, наприклад, регулювання професійного навчання або керування професіями.

Реміснича палата Потсдама (Німеччина) виконує завдання щодо проведення міжфірмової професійної освіти та навчання, майстер-класів та курсів підвищення кваліфікації.

Реміснича палата Словенії бере активну участь у сфері професійної освіти та навчання молоді. Вона формує професійні стандарти та проекти освітніх програм на всіх рівнях. Її співпраця у створенні національної системи професійних кваліфікацій вже має успішний початок і розвиватиметься у майбутньому. Навчання дорослих є невід'ємною частиною планів Ремісничої палати Словенії, оскільки створення освітнього центру функціонального та додаткового професійного навчання відкрило нову галузь, яка стає дедалі важливішою. Реміснича палата, як соціальний партнер, також пропонує професійні стандарти, як основу для програм професійної освіти та навчання відповідно до Національного закону про професійні кваліфікації та Закону про професійне навчання та освіту [8].

Польські Палати ремесел і підприємництва є важливим суб'єктом навчання та проведення кваліфікаційних екзаменів з різних професійних курсів.

Хорватська торгово-промислова палата сигналізує уряду та надає пропозиції про необхідність змін в професійній освіті, створює комісії по здачі учнівських і магістерських екзаменів.

Українська Реміснича палата не відіграє ніякої ролі в українській професійній освіті, але має давні історичні корені та потенціал. Із наукових розвідок відомо, що на території Волині в 30-х роках минулого століття, яка в той час перебувала під владою Польщі, діяв закон «Про промислове право», котрий регулював відносини польської держави у ремеслі і виробництві. Завдяки закону на державному рівні була налагоджена організація навчання практично за всіма видами ремесла, яке закінчувалося обов'язковим складанням

кваліфікаційного іспиту. Закон про промислове право передбачав і створення т.зв. інституту «економічного самоврядування» – ремісничих палат, основною метою яких було представлення професійних інтересів ремесла (ст. 168 промислового права). Території, на які розповсюджувалася сфера їхнього впливу, збігалися з адміністративними кордонами воєводства. Центром ремісничої палати у Волинському воєводстві було м. Луцьк. Основними завданнями ремісничих палат були взаємодія з державною владою щодо підтримки ремесла через подання інформацій та відгуків; надання відповідним органам влади побажань і пропозицій, що стосуються інтересів ремесла, а також щорічного звіту про стан ремесла на підконтрольній нею території; регулювання справ пов'язаних з навчанням ремеслу; створення екзаменаційних комісій для здачі іспитів на підмайстра та майстра та ін. [5]. 27 жовтня 1933 р. був виданий Закон «Про ремісничі палати і їх об'єднання» Закон визначав ремісничу палату, з одного боку, як постійного представника економічних і професійних інтересів ремесла, з іншого, як самоврядну економічну установу та суб'єкт публічного права [12].

Сучасна Реміснича палата України (РПУ) – всеукраїнська неурядова організація, яка з 2009 року працює на національному та міжнародному рівнях для захисту прав та представництва інтересів мікро, малих та середніх підприємств (ММСП) в сфері виробництва та сервісу. РПУ об'єднує мікро-, малі та середні підприємства, індивідуальні та дрібні промисли, ремісничі майстерні, національні крафтові виробництва по всій країні.

В 2014 році Україні був розроблений Проект Закону України від 14.03.2014 № 4458 «Про ремісничу діяльність в Україні», в якому серед іншого передбачені повноваження Ремісничої палати України [9]. Передбачалося, що в результаті реалізації закону очікувалося підвищення ролі професійно-технічної освіти в структурі освіти України, попиту на неї серед населення шляхом оновлення її змісту, впровадження інноваційної складової у навчальний процес професійно-технічних навчальних закладів. В здійсненні таких намірів важливе місце відводилося Ремісничій палаті. Потрібно зазначити, що розробники закону недооцінили потенційні можливості Ремісничих палат у створенні ефективної системи неперервної національної професійної, дизайн-освіти.

Українська Реміснича палата, після її модернізації державою зможе функціонувати, як ключовий елемент національної неперервної дизайн-освіти. Для цього до складу ремісничих палат доцільно включити дизайн-центри, корі займалися б навчанням, підвищенням кваліфікації дизайнерів, враховуючи потреби регіонів. Такі дизайн-центри мали б тісний зв'язок із виробничою сферою, бізнесом та формальною і неформальною освітою і здійснювали корегуючу функцію між неперервною системою національної дизайн-освіти та соціально-економічними потребами країни. Вони повинні стати завершальною ланкою національної неперервної дизайн-освіти, яка координуватиме дуальну дизайн-освіту, дизайн-освіту дорослих і матиме двосторонній зв'язок з підсистемами двох рівнів.

Підвищення кваліфікації та інші види освіти дорослих набувають більшої ефективності за умов реалізації принципів соціального партнерства в рамках кластерних структур, про що свідчать наукові доробки зарубіжних та вітчизняних дослідників. Аналіз зарубіжного досвіду довів, що навчання дорослих має ґрунтуватися на новій формі партнерства між галузями освіти і праці, в якій соціальні партнери відіграють важливу роль через розповсюдження інформації про існуючі ініціативи й інноваційні технології, поширення передового досвіду [4, с. 319].

Як підкреслює В. Г. Кремень середньострокова перспектива розвитку технологій в освіті дорослих передбачає більший акцент на оцінюванні якості навчання, результатів навчальної діяльності, які, ґрунтуючись на освітніх потребах дорослих, дозволять адекватно оцінити процес опанування ними нових знань, умінь і компетентностей. У формальній і неформальній освіті особливої актуальності набуватиме активна взаємодія тих, хто навчається, як з викладачами, так і представниками професійного середовища [4, с. 10].

Висновки. Реміснича палата України, після її модернізації та веденням до її структури дизайн-центрів в регіональних представництвах, зможе відігравати системоутворюючу роль в системі національної неперервної дизайн-освіти. Такі дизайн-центри повинні бути зв'язуючою ланкою між системою національної неперервної дизайн-освіти та соціальним і бізнесовим середовищем. Ремісничі палати зможуть брати активну участь у функціонуванні системи дизайн-освіти: дизайн-навчання дорослих, підвищенні кваліфікації дизайнерів, проведенні кваліфікаційних екзаменів, коригуванні системи професійних кваліфікацій, освітніх програм підготовки дизайнерів, налагодження зв'язків між виробничою сферою і навчальними закладами для проходження практик майбутніми фахівцями дизайну. Регіональні представництва таких палат, в своїй діяльності, зможуть враховувати соціальну і економічну ситуацію на територіях, які вони представляють, та швидко реагувати на потреби ринку праці.

Використана література:

1. Дизайнерська діяльність : стан і перспективи: інформаційно-методичне видання / за ред. В. О. Свірка. Київ : УкрНДІ ДЕ, 2014. 171 с.
2. Дуальна освіта в Німеччині від теорії і практики до кваліфікованого працівника. URL : <https://www.kas.de/documents/270026/8703904/Publikation.+Duale+Ausbildung+in+Deutschland+%28Ukrainisch%29+2020.pdf/4b981140-72b7-e873-2afd-7beef983502c?version=1.0&t=1604995450314> (дата звернення: 14.06.2023).
3. Ковтун В. Д. Перспективи розвитку позашкільної мистецької освіти в Україні: огляд джерел. URL: <https://tur.kosiv.info/tourism-and-culture/316-kovtun-v-d-perspektyvy-rozvytku-pozashkilnoji-mysteckoji-osvity-v-ukrajini-ogljad-dzherel.html> (дата звернення: 12.06.2023).

4. Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи : зб. наук. статей / за ред. В. Г. Кременя, Н.Г. Ничкало. Київ : Знання України, 2018. 616 с.
5. Марчук В. Ремесло у Волинському воєводстві в 1921-1939 рр. URL: https://histj.oa.edu.ua/assets/files/n24_15/10.pdf.
6. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні : монографія. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с. DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>.
7. Онтологія дуальної освіти : досвід Німеччини та України: практичний посібник / Бугайчук В. та ін. Київ : ТОВ «Вістка», 2022. 240 с.
8. Палата ремесел та підприємництва Словенії (OZS) : веб-сайт. URL: <http://www.ozs.si>.
9. Проект Постанови про повернення на доопрацювання проекту Закону «України про ремісничу діяльність в Україні» від 14.03.2014 № 4458 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1791-2010-%D1%80#Text>.
10. Слабо В. М. Професійна підготовка майбутніх учителів технологій до навчання основ дизайну : монографія. Херсон : ФОП Грінь Д. С., 2014. 220 с.
11. Тименко В. П., Бровченко А. І. Розвиток проектно-творчої обдарованості ества у системі української дизайн-освіти. *Освіта та розвиток обдарованості особистості: щоквартальний науково-методичний журнал*. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2022. № 2 (85), II квартал. С. 13–21. DOI [https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-1\(28\)-118](https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-1(28)-118).
12. Booch Grady. Object analysis and design with applications. 3rd ed. URL: <https://zjnu2017.github.io/OOAD/reading/Object.Oriented.Analysis.and.Design.with.Applications.3rd.Edition.by.Booch.pdf>.
13. Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej. № 53. Poz. 468. S. 697–720.

References:

1. Dyzainerska diialnist : stan i perspektyvy (2014). [Design activity: state and prospects] : informatsiino-metodychne vydannia / za red. V.O.Svirka. Kyiv : UkrNDI DE. 171 s. [in Ukrainian]
2. Dualna osvita v Nimechchyni vid teorii i praktyky do kvalifikovanoho pratsivnyka [Dual education in Germany from theory and practice to a qualified worker]. URL: <https://www.kas.de/documents/270026/8703904/Publikation.+Duale+Ausbildung+in+Deutschland+%28Ukrainisch%29+2020.pdf/4b981140-72b7-e873-2afd-7beef983502c?version=1.0&t=1604995450314>. [in Ukrainian]
3. Kovtun V. D. Perspektyvy rozvytku pozashkilnoi mystetskoï osvity v Ukraini [Prospects for the development of extracurricular art education in Ukraine] : ohliad dzherel. URL: <https://tur.kosiv.info/tourism-and-culture/316-kovtun-v-d-perspektyvy-rozvytku-pozashkilnoji-mysteckoji-osvity-v-ukrajini-ogljad-dzherel.html>. [in Ukrainian]
4. Kontseptualni zasady rozvytku osvity doroslykh: svitovyi dosvid, ukrainski realii i perspektyvy (2018). [Conceptual foundations of the development of adult education: world experience, Ukrainian realities and perspectives] : zb. nauk. statei /za red. V.H. Kremenja, N.H. Nychkalo. Kyiv : Znannia Ukrainy. 616 s. [in Ukrainian]
5. Marchuk V. Remeslo u Volynskomu voievodstvi v 1921-1939 rr.[Crafts in the Volyn Voivodeship in 1921-1939.] URL: https://histj.oa.edu.ua/assets/files/n24_15/10.pdf [in Ukrainian]
6. Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini (2021). [National report on the state and prospects of education development in Ukraine] : monohrafiia. Kyiv : KONVI PRINT. 384 s. DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>. [in Ukrainian]
7. Ontolohiia dualnoi osvity: dosvid Nimechchyny ta Ukrainy (2022) [Ontology of dual education: experience of Germany and Ukraine] : praktychnyi posibnyk / Buhaichuk V. ta in. Kyiv: TOV «Vistka». 240 s. [in Ukrainian]
8. Palata remesel ta pidpriemnytstva Slovenii (OZS)[Chamber of Crafts and Entrepreneurship of Slovenia (OZS)] : veb-sait. URL: <http://www.ozs.si>.
9. Proekt Postanovy pro povnennia na doopratsiuvannia proektu Zakonu «Ukrainy pro remisnychu diialnist v Ukraini» [Draft Resolution on the return for revision of the draft Law of Ukraine on Craft Activities in Ukraine] vid 14.03.2014 № 4458 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1791-2010-%D1%80#Text>. [in Ukrainian]
10. Slabo V. M. Profeciina pidhotovka maibutnikh uchyteliv tekhnolohii do navchannia osnov dyzainu : monohrafiia. Khercon : FOP Hrin D. C., 2014. 220 s.
11. Tymenko V. P., Brovchenko A. I. (2022). Rozvytok proektno-tvorchoi obdarovanosti yestva u systemi ukrainskoï dyzain-osvity [Development of project-creative giftedness in the system of Ukrainian design education]. *Osvita ta rozvytok obdarovanosti osobystosti: shchokvartalnyi naukovo-metodychnyi zhurnal*. Kyiv : Instytut obdarovanoi dytyny NAPN Ukrainy. № 2 (85), II квартал. S. 13–21. DOI [https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-1\(28\)-118](https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-1(28)-118). [in Ukrainian]
12. Booch Grady. Object analysis and design with applications. 3rd ed. URL: <https://zjnu2017.github.io/OOAD/reading/Object.Oriented.Analysis.and.Design.with.Applications.3rd.Edition.by.Booch.pdf>.
14. Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej. № 53. Roz. 468. S. 697–720. [in Polish]

Brovchenko A. Craft chambers in the continuous design education system of Ukraine

The article substantiates the expediency of including the Chamber of Crafts of Ukraine as a system-forming element in the national system of continuous design education. As a theoretical basis for the formation of such a system, the author considers it appropriate to use the principle of building complex systems according to the theory of object-oriented design methods formulated by Hradi Buch: "Any complex system that works is the result of the development of a simpler system that worked... A complex system, designed from scratch, will never work. You should start with a simple system that works". The material provides simple functional subsystems, based on them the following complex systems of Ukrainian continuous design education can work effectively: design-technological, design-artistic, ethno design, ergo design, which require justification and development.

The author presents an analysis of the functions of modern Chambers of Crafts of European countries. The analysis shows that they are a body of economic self-governance, professional training regulation or professions management, master classes and advanced training courses conduction. The Chambers form or coordinate professional standards and projects of educational programs for all levels of professional education. Education for adults is an integral part of their work and the creation of the commissions for the student and masters exams. The article presents the information from the history of the Chamber of Crafts in the Volyn territory, which worked similarly to European ones.

The research determines that the Chambers of Crafts of Ukraine can play a key role in the modernization of the final educational link, a design education for adults, as a component of lifelong education. The creation of design centers at the Chamber of Crafts regional branches will allow them to engage in design education for adults, professional development and retraining of designers, taking into account the regional needs. Such design centers would have a close connection with the production sphere, business, formal and informal education and perform a corrective function between the functioning continuous system of national design education and the socio-economic needs of the country regions.

Key words: system, design education, functional subsystems, craft chambers, adult education, a system-forming component.

УДК 37.018.54.016:780.614.331.02](043.3)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.93.05>

Буханевич В. В., Туріна О. А.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПОВІ ПОЛОЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ СКРИПАЛЯ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ В СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ЗАКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Розкриття особистого потенціалу людини є одним із головних завдань спеціалізованої освіти, яка допомагає дітям самореалізуватись у складній сучасній соціокультурній ситуації, яка особливо загострено переживається у підлітковому періоді життя, коли дитина намагається заявити про себе, з'ясувати свої сильні сторони. Спеціалізовані заклади навчання мистецтва покликані направити цей бурхливий потік енергії у позитивне русло.

Одним із головних завдань спеціалізованих закладів музичної освіти є прилучення дітей до музичного мистецтва, розуміння основних стилів та жанрів музичних творів, осягнення їх змісту, засвоєння основ музичної теорії. Підлітки – це, як правило, учні старших класів, які вже мають певну систему виконавських умінь, що дозволяє викладачеві висувати певні професійні вимоги до освітнього процесу: стимулювати накопичення музичної і мистецької інформації, забезпечувати різноманітність стильової палітри педагогічного репертуару та підпорядкування технічних можливостей художньому змісту в процесі його опрацювання. Вдосконаленню виконавських умінь сприяє обумовленість змісту музично-виконавської діяльності особливостями індивідуальності підлітка, творчий підхід до організації навчання, взаємовідповідність технічного і загально-художнього розвитку.

Навчання гри на скрипці є однією із форм навчання мистецтва, тому у статті розглядаються основні теоретичні позиції, що дозволяють зробити освоєння інструменту підлітком більш ефективним, а значить підсилити його впевненість у власних силах і краще розкрити свої музичні здібності. Фізичні і психологічні особливості підліткового віку (перехід до формального мислення, бажання орієнтуватися на ідеал, пошук відповідних зразків у соціальному оточенні, у літературі, музиці, кіно тощо) стали підґрунтям для визначення основних положень навчання підлітка-скрипаля поряд із загальновідомими закономірностями освітнього процесу: акмеологічна спрямованість навчання (передбачає актуалізацію прагнення учня до найвищих результатів у виконавському розвитку); інформативність навчання (забезпечує розширення музичного кругозору та професійне усвідомлення виконавських дій); системність і послідовність навчання (передбачає оптимальну організацію навчальних дій).

Ключові слова: навчання гри на скрипці, навчання підлітків, акмеологічна спрямованість, інформативність навчання.

Сучасна вітчизняна освіта активно впроваджує гуманістично-орієнтований підхід до навчання, який дозволяє розкрити особистий потенціал людини, її внутрішнє багатство й творчі якості. У цьому аспекті велике значення має мистецька освіта, яка виховує особистість з розвиненим почуттям прекрасного. Навчання гри на скрипці є важливим аспектом такого виховання, оскільки дозволяє дитині осягати перлини світової скрипкової літератури, доступні для виконання. Рівень доступності скрипкового репертуару для учня залежить від різних складових освітнього процесу, серед яких ефективність навчання займає ключову позицію.

Методологічні основи педагогіки мистецтва викладають у своїх працях О. Рудницька, Г. Падалка, А. Козир, О. Щолокова, Н. Гуральник, В. Федоришин, А. Зайцева та ін. Питаннями навчання гри на скрипці присвячені праці таких дослідників: О. Андрейко, М. Берлянич, В. Григор'єв, К. Завалко, Р. Нассіб, В. Стеценко, А. Ямпольський, Ю. Янкелевич та ін.

Аналіз наукових джерел з досліджуваної теми дозволяє зробити висновок, що поза увагою залишається проблема навчання скрипаля-підлітка. Відтак, метою статті, є визначення принципів положень ефективного навчання скрипаля підліткового віку в закладах спеціалізованої мистецької освіти.

Підлітковий вік охоплює термін від 10–11 до 13–14 років. В цей період скрипаль приймає рішення про продовження професійного розвитку, або припинення подальшого навчання після закінчення музичної школи. Це вік, коли учень вже має певну систему виконавських умінь, що дозволяє викладачеві висувати певні професійні вимоги до освітнього процесу, які згодом мають місце і в музичних коледжах, і в системі ЗВО, що дозволяє провести певні паралелі з професійним навчанням скрипаля.

На думку Р. Нассіба, принципи формування виконавських умінь студентів скрипалів наступні: «принцип активно-інформативного впливу на студентів (забезпечує накопичення мистецької, педагогічної